

УДК 78(477)

ІСТОРІЯ ВИВЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «НЕФОРМАЛЬНА СУБКУЛЬТУРА» ЯК ПІДСИСТЕМА СУБКУЛЬТУРИ

Вікторія КУХАР

аспірантка відділу української етнології ННДІУВІ

Анотація. У статті досліджується історія вивчення поняття «неформальна субкультура» як підсистема субкультури. З'ясовано історію появи в науковому обігу поняття «субкультура» і процес становлення його історіографічної бази. Увага зосереджена на трьох найбільш популярних неформальних субкультурах в Україні і розглянуто найважливіші праці, що характеризують хіпі, панків і готів. Дослідження показало, що, попри популярність цих неформальних субкультур в Україні, вони практично не вивчалися. Багато фактичного матеріалу про субкультури і неформальні субкультури міститься у світовій мережі Інтернет, проте така інформація здебільшого не має наукового обґрунтування. Таким чином, неформальні субкультури, що стають дедалі популярнішими, потребують подальшого вивчення, адже вони є суттєвою складовою сучасної української суспільної історії і культури.

Ключові слова: Україна, українці, субкультура, неформальна субкультура, хіпі, панки, готи.

ИСТОРИЯ ИЗУЧЕНИЯ ПОНЯТИЯ «НЕФОРМАЛЬНАЯ СУБКУЛЬТУРА» КАК ПОДСИСТЕМА СУБКУЛЬТУРЫ

Виктория КУХАР

аспирантка отдела украинской этнологии ННИИУВИ

Аннотация. В статье исследуется история изучения понятия «неформальная субкультура» как подсистема субкультуры. Выяснены история появления в научном обороте понятия «субкультура» и процесс становления его историографической базы. Внимание сосредоточено на трех наиболее популярных неформальных субкультурах в Украине и рассмотрены важнейшие труды, характеризующие хиппи, панков и готов. Исследование показало, что, несмотря на популярность этих неформальных субкультур в Украине, они практически не изучались. Много фактического материала о субкультурах и неформальных субкультурах содержится в мировой сети Интернет, однако такая информация в основном не имеет научного обоснования. Таким образом, неформальные субкультуры, которые становятся все популярнее, требуют дальнейшего изучения, ведь они являются существенной составляющей современной украинской общественной истории и культуры.

Ключевые слова: Украина, украинцы, субкультура, неформальная субкультура, хиппи, панки, готы.

HISTORY OF STUDY OF CONCEPT «INFORMAL SUBCULTURE» AS A SUBSYSTEM OF SUBCULTURE

Victoriia KUKHAR

Post-graduate student of Ukrainian Ethnology Department of NRIUSWH

Annotation. *This paper examines the history of study of concept «informal subculture» as a subsystem of subculture. The history of emergence of the notion «subculture» in scientific use and the process of development of its historiographical base is analyzed. The author paid attention to three the most popular informal subcultures in Ukraine and examined the most important works which describe the hippies, punks and the goths. The research revealed that despite the popularity of these informal subcultures in Ukraine, they are scantily explored. Big factual material on subcultures and informal subcultures can be found in Internet, but such information has no scientific rationale. Thus, informal subcultures which have become increasingly popular warrants further study as they are a significant component of the modern Ukrainian social history and culture.*

Key words: *Ukraine, the Ukrainians, subculture, informal subculture, hippie, punks, goths.*

Культура – історично визначений ступінь розвитку суспільства та людини, який відображається у результатах матеріальної та духовної діяльності. У другій половині ХХ ст. на базі поняття «культура» з'явився новий термін – «субкультура» (підкультура), який отримав широке застосування в сучасній науці і характеризує культуру групи або класу, що відрізняється від панівної культури або протистоїть їй. Формування різноманітних субкультур зумовлене історично, адже у різні періоди існування людства маємо можливість простежити виникнення і становлення особливих суспільних об'єднань за спільними інтересами, ідеями тощо.

Субкультура охоплює широке коло різноманітних соціальних угруповань, містить кілька підсистем, однією з яких є «неформальна субкультура», що характеризує соціально-демографічні групи, своєрідно організовані і поширені здебільшого у молодіжному середовищі. Важливо наголосити, що поняття «неформальна субкультура» відрізняється від явища «субкультура», оскільки цей термін не передбачає вікових обмежень, як, наприклад, «молодіжна субкультура», і не є масовим явищем, яким на сьогодні стала «субкультура».

Актуальність заявленої нами проблематики полягає в комплексному

дослідженні історії вивчення поняття субкультури, оскільки термін «неформальна субкультура» у сучасній науці є недостатньо вивченим і не має ґрунтовної історіографічної бази.

Новизна дослідження – спроба проаналізувати існуючу на сьогодні історіографічну базу понять «субкультура» і «неформальна субкультура».

Мета роботи полягає у вивченні історіографічної бази поняття «неформальна субкультура». Поставлена мета передбачає такі завдання: 1) з'ясувати історію появи в науковому обігу поняття «субкультура»; 2) простежити процес становлення історіографічної бази поняття «субкультура» і виникнення його складової «неформальна субкультура»; 3) розглянути найважливіші праці дослідників, що вивчають неформальні субкультури хіпі, панків, готів; 4) підбити підсумки і зробити загальні висновки дослідження.

Об'єктом дослідження є сучасні українські неформальні субкультури другої половини ХХ – ХХІ ст., їхні уподобання та ментальність; предметом – історія вивчення поняття «субкультура» і його підсистеми «неформальна субкультура».

Існує велика кількість теоретичних праць, присвячених вивченню поняття «субкультура». Дослідженням

субкультури займалися такі вчені, як М. Соколов, О. Глушкова, Т. Щепанська, К. Мюллер та ін. [20; 4; 23; 15]. В Україні це явище вивчали М. Закович, Н. Слюсаревський, О. Божок, О. Білецька, В. Радзівський [7; 19; 3; 2; 17]. Тут варто зазначити, що поняття «неформальна субкультура» окремо не вивчалось, а лише в контексті субкультури. Чимало інформації із зазначеної тематики можна отримати зі світової мережі, але вона є не завжди достовірною і її авторство часто неможливо визначити. Враховуючи це, матеріали з Інтернету необхідно використовувати обережно, максимально їх перевіряючи.

Питання субкультури постало спочатку як міждисциплінарне та міжгалузеве, адже викликало науковий інтерес у істориків, психологів, кримінологів, соціологів, медиків, юристів, мистецтвознавців, філософів, філологів, педагогів, політологів та багатьох інших фахівців. З часом почало домінувати у культурологів. Наукове осмислення поняття «субкультура» у сучасній культурології почалося в 60-х роках ХХ ст. Нині явище субкультури розглядається у багатьох галузях і інтерпретується по-різному.

Вважається, що термін «субкультура» у науковий обіг увів американський соціолог Т. Роззак ще у 30-х роках ХХ ст. Також першість приписують американському досліднику М. Гордону, який тлумачив це поняття як «підрозділ національної культури, сформований комбінацією таких соціально важливих факторів, як класова належність, етнічний фон, місце проживання (регіон, місто, село) та віросповідання, і який становить у даній комбінації функціонуючу єдність, що справляє поєднаний вплив на індивідуума» [1].

У 1950 р. американський соціолог Д. Рісмен у своїх дослідженнях характеризував це поняття як групу людей, що цілеспрямовано вибирає манери, цінності та стиль. Пізніше Д. Хебдідж написав книгу «Субкультура: значення стилю», зауваживши, що субкультура співорганізовує людей зі схожими смаками, яких не задовольняють загальноприйняті стандарти, норми і цінності [22].

Незважаючи на те, що поняття «субкультура» виникло ще у 30-х роках ХХ ст., як предмет наукового вивчення сформувалося воно в другій половині 1960-х років. Це пов'язують зі сплеском соціально-політичної активності молоді («студентська революція» у Франції, рух бітників і хіпі в США і Європі, діяльність хунвейбінів у Китаї та ін.). Наприкінці 60-х років з'ясувалося, що старше покоління є чужим для молодих, а про нове покоління нічого не відомо. Відбувся розрив між поколіннями, і старше покоління опинилося перед фактом, що воно не має уяви про потреби, запити та ідеали своїх дітей.

Передусім варто відзначити, що поняття субкультури спочатку використовувалося американськими і європейськими соціологами щодо кримінальної сфери. Згодом це поняття перекинулося на молодіжні об'єднання. Саме звідси й починається формування стереотипу негативного сприйняття субкультур.

У країнах СРСР дослідження молодіжних субкультур не розвивалося перш за все через певні ідеологічні установки. Найвність багатьох молодіжних груп у соціалістичному суспільстві не визнавалася або ж ці групи розглядалися як девіантні. У кінці 70-х років ХХ ст. одним із перших, хто намагався розповісти

суспільству про існуючі на той час специфічні угруповання, був В. Пирожков. У своєму дослідженні він розглядає кримінальну субкультуру, до якої входять неповнолітні, яких залучають туди у свою злочинну діяльність «ватажки банд» і «демонстративно оберігають їх від алкоголю, наркотиків та інших проявів людської слабкості, готуючи до головного – безоглядної відданості ватажкові і злочинної діяльності. Таким чином, ми бачимо нову генерацію «благопристойних» кримінальників з «ідейним ухилом». Також дослідник наголошує: «Кримінальна субкультура, як і злочинність, має безліч причин. Цілісної концепції причин та умов її виникнення і функціонування поки немає. Це значною мірою пов'язано з невивченістю соціальних процесів не тільки в молодіжному середовищі, але і в духовній сфері суспільства в цілому... живучість кримінальної субкультури впливає на порушення принципів соціальної справедливості, крах соціальних ідеалів у молоді, помилки в роботі з неповнолітніми, нерозуміння особливостей їхнього віку (в тоталітарних умовах зробити це неможливо), прагнення до спілкування і гуртування в цілях самовираження і самоствердження» [16]. У праці В. Пирожков зробив глибокий і ґрунтовний аналіз, детально описав причини і витоки кримінальної субкультури, структуру, закони, норми і правила, традиції, ритуали, загальні і власні імена, систему цінностей і навіть значення татуювань у неповнолітніх і молодих правопорушників. Проте його дослідження стосувалося поняття кримінальної субкультури, яку він розглядав як існуючу проблему, котру слід вирішити.

Важливо зауважити, що публікація праці В. Пирожкова неодноразово

заборонялася під приводом того, що в країні (радянській) розглянутих у ній явищ бути не може, бо в ній немає професійної та організованої злочинності.

Те, що майже не досліджувалася тема неформальної ініціативи в радянській історіографії, обумовлювалося, по-перше, політичною кон'юктурою, згідно з якою дослідження громадської активності молоді відбувалося лише в межах офіційних організацій; по-друге, відсутністю фактологічного матеріалу внаслідок замовчування інформації про неформальні об'єднання в СРСР.

Перші соціологічні заміри в молодіжному середовищі України почали робити на початку 70-х років. Зокрема, відділ соціологічних досліджень Інституту філософії АН УРСР протягом 1971–1985 рр. регулярно відслідковував проблеми соціальної та професійної орієнтації шкільної молоді, головним чином випускників 8-х та 10-х класів. Ці дослідження допомогли виявити довготривалі тенденції цілісної деформації та накопичення негативних явищ у молодіжному середовищі [11, 54].

У 80-х роках ХХ ст. відбувається зміна акцентів у радянських дослідженнях суспільної активності молоді, яка була пов'язана з початком перебудови. З одного боку, відбулося значне поживавлення інтересу до діяльності неформальних об'єднань, започаткувалося систематичне їх вивчення, намітилась тенденція відходу від ідеологічних стереотипів, з другого – суттєвими рисами значної кількості літератури цього періоду залишалися її політична заангажованість, замовчування важливих процесів у молодіжному середовищі.

З середини 80-х років соціологія та психологія молоді звертають свою увагу

на актуальні проблеми побуту, вільного часу, ставлення до неформальних об'єднань, політичних та соціальних процесів. До проблематики неформального молодіжного руху звернулися і суспільствознавці, трактуючи субкультуру як особливий життєвий стиль з певними цінностями [11, 55]. Дослідники у своїх працях починають вживати поняття «неформальні об'єднання молоді», «неформали», тут важливо наголосити, що так називали представників різних субкультурних молодіжних рухів в СРСР 80–90-х років ХХ ст., тому поняття «субкультура», «молодіжна субкультура» і «неформальна субкультура» не мають чітких розмежувань, швидше за все, вживаються як одне і те ж. Дослідники В. Семенова, М. Топалов, І. Андреева, Л. Новікова, Г. Вохмінцева, В. Чупров, Г. Хохряков, В. Левічева, М. Черниш спробували не аналізувати кожен неформальну групу окремо, а простежити соціально-історичні витоки цього явища, описати типи цих груп, проблеми і протиріччя їх існування на даному етапі, а також подальші перспективи їх розвитку в умовах демократизації радянського суспільства. Дослідники видали інформаційний збірник для тих, хто цікавиться гострими проблемами життя молоді [18, 4].

Однак, на нашу думку, численні публікації тих років ще не досягали належного рівня наукового опису й аналізу, залишаючись на рівні публіцистики, хоча відбувалося освоєння нового, раніше закритого матеріалу.

У 1990 р. російські дослідники А. Громов і О. Кузін у своєму дослідженні намагаються з'ясувати питання, хто такі «неформали» і чому вони виникли. Для того, щоб визначити, кого відносити до

«неформалів», дослідники провели опитування серед людей різного віку і професій. Щодо історії виникнення явища вчені вважають, що воно з'явилося ще у часи античності, на підтвердження пропонують для розгляду тексти давніх філософів і письменників. Варто наголосити, що у дослідженні автори виокремлюють уже відому на той час неформальну субкультуру хіпі, тоді вона називалася Системою. Цим «неформалам» А. Громов і О. Кузін присвятили окремий розділ. Також вони вперше дають ґрунтовний аналіз впливу рокової музики на формування неформальних об'єднань [5, 5 – 11].

З розпадом Радянського Союзу українська суспільна наука отримала широкі можливості для розвитку. Так, відразу було створено Український науково-дослідний інститут проблем молоді, який очолив О. Яременко. Спеціалісти Інституту протягом 1991–1997 рр. відслідковували молодіжну ініціативу. Серед досліджень, розроблених Інститутом в галузі формування та становлення молодіжного руху, слід відзначити праці В. Головенька. Крізь призму соціально-економічних та політичних трансформацій досліджують у своїх роботах молодіжне середовище М. Головатий та О. Яременко [11, 55 – 56].

Серед російських дослідників, які спеціалізуються на проблематиці молодіжного неформального руху, необхідно особливо відзначити роботу російської вченої Т. Щепанської «Символіка молодіжної субкультури» (1993), яка є, по суті, одним із найґрунтовніших досліджень вітчизняного середовища хіпі. Дослідниця зосередила свою увагу в основному на символіці молодіжних угруповань, моделюючи зв'язок між символікою і

соціальною структурою суспільства. Матеріалами для дослідження слугувало середовище міського андеграунду під назвою «Система» (пізніше – хіпі).

Характерною рисою на початку ХХІ ст. стало формування нових науково-теоретичних підходів до вивчення проблеми суспільно-політичної діяльності неформальних молодіжних об'єднань. Запропонована М. Соколовим концепція соціокультурної стратифікації тлумачить субкультуру передусім як явище соціально-психологічне і мистецьке. Згідно з цією концепцією субкультура – це не що інше, як картина світу, що є спільною для певної великої групи людей. Значну роль у генезі й еволюції субкультур відіграє мистецтво, воно відображає картини світу різних субкультур, а також своєрідним чином формує і змінює їх [20].

З 2000-х років в українській науці почали досліджуватися найрізноманітніші субкультури, серед яких: вікові (дитячі, підліткові, молодіжні тощо), професійні (адміністративні, юридичні, фінансові тощо), музичні (рок, реп, поп тощо), соціальні (бідності, багатства), девіантні (конфлікти, кримінальні). Розглянемо праці, які присвячені неформальним субкультурам, оскільки на сучасному етапі це явище розмежовується з поняттям «субкультура» і має своїх окремих представників. У своєму дослідженні визначаємо неформальну субкультуру як соціально-демографічні групи, своєрідно організовані і поширені передусім серед молоді, що відрізняються нестандартними одягом, зачіскою, сленгом, уподобаннями в музиці, манерами поведінки тощо, представниками неформальних субкультур називають об'єднання хіпі, панків, готів, металістів,

емо та ін. Враховуючи це, для прикладу обрано три найбільш популярні неформальні субкультури в Україні – хіпі, панків і готів.

Субкультуру хіпі почали досліджувати, починаючи з 60-х років ХХ ст. Найбільш ґрунтовно вивчав це явище американський дослідник Скіп Стоун, у своїй праці «Хіппі від А до Я» він розповідає детально історію зародження, становлення і розвитку хіпі в США, описує ідеї, стиль, уподобання, зовнішній вигляд тощо. Також вивченням життя і побуту хіпі займалася американська дослідниця Шейла Кейвен, зокрема, вона вивчала комуни хіпі у Хейті (район у місті Сан-Франциско). В Україні явище хіпі досліджував Д. Громов. У своїй праці «Хиппи Советской Украины» він описує процес становлення українських-радянських хіпі, зазначаючи, що виникли вони водночас з американськими у 60-х роках ХХ ст. і відрізнялися лише за політичними переконаннями.

Досліджували неформальну субкультуру панків А. Кокарев, Крейг О'Хара, О. Бочаров, О. Аксютіна, О. Стромская та ін. Тут варто виокремити працю американського дослідника К. О'Хари, який вважається авторитетним дослідником явища неформальної субкультури панків. У своєму дослідженні «Філософія панка: більше чем шум» він детально описує історію виникнення панку у США і Британії, вплив цього явища на молодь, суспільство і його розвиток. Російський дослідник А. Кокарев у своїй книзі «Панк-рок від А до Я» теж досліджує історію панку, порівнюючи радянських панків з панками США і Великобританії, проте в основному акцентує увагу на становленні і розвитку іноземних панків. В Україні це явище окремо

практично не досліджувалося, а лише в контексті, поряд з іншими неформальними субкультурами.

Протягом останніх років з'явилося чимало досліджень про неформальну субкультуру готів. Зокрема, це явище досліджували С. Левікова, М. Шимановський, Н. Корпач, С. Мичко, М. Клопотенко та ін. Дослідниця С. Левікова вважає, що готична субкультура була пов'язана з музичною сценою і походить від панку. У своєму дослідженні «Готика как она есть, или о старой-новой молодежной субкультуре» російська дослідниця подає детальний опис історії виникнення, становлення готів і те, в якому стані вони перебувають на сучасному етапі. В основному весь теоретичний матеріал, який характеризує поняття готичної субкультури, представлений в інтернет-джерелах, зокрема, варто відмітити сайт під назвою «Готиковедение», де зроблений ґрунтовний аналіз явища субкультури готів і розглядаються цікаві факти щодо існуючого світогляду цієї неформальної субкультури. Багато статей написані соціологами, психологами, культурологами, рідко – істориками, а іноді й аматорами, які навіть не намагаються вникнути у суть поняття. В Україні окремі дослідження про субкультуру готів можна зустріти лише в Інтернеті, але представлену там інформацію необхідно використовувати обережно, максимально її перевіряючи.

Наостанок зазначимо, що багато фактичного матеріалу про субкультури і неформальні субкультури міститься у світовій мережі Інтернет, котра відіграє визначальну роль у житті багатьох людей, адже пропонує широкі можливості для спілкування; в ній легко знайти людей зі спільними інтересами та

світоглядом. В результаті такого спілкування окремі групи людей автоматично і мимоволі можуть формувати специфічні субкультури. Проте інформація, яка міститься у Всесвітній павутині, є досить неоднозначною, і далеко не завжди наявний у ній матеріал неупереджено і об'єктивно оцінює ту чи іншу неформальну субкультуру, також рідко можна виявити авторство розміщених статей та прослідковується проблема поганих перекладів і редагування текстів, що погіршує їхню якість.

Отже, виходячи з поставлених завдань, бачимо, що дослідники різних галузей в різні роки намагалися знайти пояснення явища «субкультура». Оскільки існувало безліч підходів і інтерпретацій до визначення терміна, він і надалі лишається не до кінця сформованим й у подальшому зазнаватиме змін. Ці зміни будуть пов'язані не тільки з розширенням поняття, але і з розвитком культури та медіапростору, в якому ці субкультури знаходяться і розвиваються. У процесі дослідження дійшли висновків, що, порівняно з іноземними дослідниками, в Україні феномен субкультури вивчений недостатньо і часто аналізується в його вузькому значенні. Також з'ясували, що поняття «неформальна субкультура» окремо не вивчалось, лише в контексті, поряд із субкультурою, а інколи взагалі ці терміни не розмежовувалися дослідниками. У даному дослідженні нами визначено неформальну субкультуру як соціально-демографічні групи людей, своєрідно організовані і поширені передусім серед молоді, що відрізняються нестандартними одягом, зачіскою, сленгом, уподобаннями в музиці, манерами поведінки тощо, представниками неформальних субкультур називають

об'єднання хіпі, панків, готів, металістів, емо та ін. Враховуючи це, для прикладу обрали три найбільш популярні неформальні субкультури в Україні – хіпі, панків, готів – і спробували розглянути їхню історіографічну базу. Дослідження показало, що, попри популярність цих неформальних субкультур в Україні, вони практично не вивчалися. Натомість в іноземних дослідженнях неформальні субкультури вивчаються давно й існує чимало ґрунтовних праць, що стосуються хіпі, панків і готів. Багато матеріалів про вказані неформальні субкультури можна знайти в Інтернеті, проте така інформація здебільшого не має наукового обґрунтування.

Таким чином, неформальні субкультури притаманні Україні і тому потребують подальшого вивчення, адже вони є суттєвою складовою сучасної української суспільної історії і культури.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Leech K.* Youthquake. The growth of a counter-culture through two decades. – London, 1973. – P. 7.

2. *Білецька О.О.* Трансформаційні процеси української молодіжної субкультури наприкінці ХХ–ХХІ ст. // Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури: збірник наукових праць. – К., 2010. – Вип. 24. – С. 139–144.

3. *Божок О.І.* Феномен субкультури в багатогранності буття культури // Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»: збірник наукових праць. – К., 2009. – С. 17–21.

4. *Глушкова О.М.* Теоретические аспекты анализа субкультуры. – Режим доступу: http://archvuz.ru/2009_22/35

5. *Громов А.В., Кузин О.С.* Неформалы: кто есть кто? – М.: Мысль, 1990. – 269, [2] с.

6. *Громов Д.* Хиппи советской Украины. – Режим доступу: <http://www.hippy.ru/lvivpronaduse3.html>

7. *Закович М.М.* «Субкультура» та її функції / Культурологія: українська та зарубіжна культура. Навчальний посібник. – Київ: Знання, 2007. – Режим доступу: http://www.ebk.net.ua/Book/cultural_science/zakovich_kulturologiya/part1/107.htm

8. *Клопотенко М.А.* «Готи» – молодіжна субкультура. – Режим доступу: <http://udau.edu.ua/library.php?pid=444>

9. *Кокарев А.И.* Панк-рок от А до Я. – Режим доступу: <http://bookre.org/reader?file=84575>

10. *Крейг О'Хара.* Философия панка: больше чем шум / Перекл. з англ. Ольга Аксютіна, Александр Артюх, Ира Пуховская, Артем Черных, подонок икс, Чесноков Пал Саныч. – М.: НОТА-Р, 2003. – 220 с.

11. *Кулік В., Голобуцька Т., Голобуцький О.* Молода Україна: сучасний організований молодіжний рух та неформальна ініціатива: дослідження / Кулік [та ін.]. – К.: Центр дослідження проблем громадянського суспільства, 2000. – 457 с.

12. *Кэйвен Ш.* Коммуна Хиппи в Хейте. – Режим доступу: <http://voov.narod.ru/books-way/1/27.htm>

13. *Левикова С.И.* Готика как она есть, или о старой-новой молодежной субкультуре // Философские науки. – 2006. – № 7. – С. 79–92.

14. *Левикова С.И.* Готика как она есть, или о старой-новой молодежной субкультуре // Философские науки. – 2006. – № 8. – С. 91–101.

15. *Мюллер К.* Молодіжні субкультури / Переклала Софія Онуфрив // *І.* – 2002. – № 24. – Режим доступу: <http://www.azh.com.ua/lib/molodizhni-subkultury>

16. *Пирожков В.Ф.* Законы преступного мира молодежи (криминальная субкультура). – Режим доступу: http://www.e-reading.ws/chapter.php/75561/0/Pirozhkov_-_Zakony_prestupnogo_mira_molodezhi.html

17. Радзієвський В.О. Кримінальна субкультура молоді як соціокультурне явище. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vdakk/2011_3/41.pdf

18. Семенова В.В. Истоки неформально-молодежи вчера, сегодня... А завтра? – М., 1988. – 67 с.

19. Слюсаревський Н.М. Субкультура як об'єкт дослідження // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2002. – № 3. – С.117–127. – Режим доступу: http://www.countries.ru/library/typology/subk_ukr.htm

20. Соколов М. Субкультурное измерение социальных движений: когнитивный подход. – Режим доступу: <http://subculture.narod.ru/texts/book2/sokolov.htm>

21. Стоун С. Хиппи от А до Я / Пер. Царев Р.Ю. – Красноярск, 2000. – Режим доступу: <http://hiplib.ru/hippies-from-a-to-z/>

22. Субкультура или записки из подполья. – Режим доступу: <http://sub-cult.ru/index.php/chtivo/statji/1556-subkultura-ili-zapiski-iz-podpolja.html>

23. Щепанська Т. Теорія субкультур / Переклала Лідія Лішак // Ї. – 2005. – Число 38. – Режим доступу: <http://www.ji.lviv.ua/n38texts/schepanskaja.htm>

REFERENCES

1. Leech K. Youthquake. The growth of a counter-culture through two decades. – London, 1973. – P. 7.

2. Biletska O.O. Transformatsiini protsesy ukrainskoi molodezhnoi subkultury naprykintsi XX–XXI st. // Aktualni problemy istorii, teorii ta praktyky khudozhnoi kultury: zbirnyk naukovykh prats. – K., 2010. – Vyp. 24. – S. 139–144.

3. Bozhok O.I. Fenomen subkultury v bahatohrannosti buttia kultury // Visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu Ukrainy «Kyivskiy politekhnichnyi instytut»: zbirnyk naukovykh prats. – K., 2009. – S. 17–21.

4. Glushkova O.M. Teoreticheskie aspekty analiza subkultury. – Rezhym dostupu: http://archvuz.ru/2009_22/35

5. Gromov A.V., Kuzin O.S. Neformaly: kto est kto? – М.: Mysl, 1990. – 269, [2] s.

6. Gromov D. Khippi sovetsoy Ukrainy. – Rezhym dostupu: <http://www.hippy.ru/lvivponaduse3.html>

7. Zakovych M.M. «Subkultura» ta yii funktsii / Kulturolohiia: ukrainska ta zarubizhna kultura. Navchalnyi posibnyk. – Kyiv «Znannia», 2007. – Rezhym dostupu: http://www.ebk.net.ua/Book/cultural_science/zakovich_kulturologiya/part1/107.htm

8. Klopotenko M.A. «Goty» – molodizhna subkultura. – Rezhym dostupu: <http://udau.edu.ua/library.php?pid=444>

9. Kokarev A.I. Pank-rok ot A do Ya. – Rezhym dostupu: <http://bookre.org/reader?file=84575>

10. Kreyg O'Khara. Filosofiya pank: bolshe chem shum / Perekl. z angl. Olga Aksyutina, Aleksandr Artyukh, Ira Pukhovskaya, Artem Chernykh, podonok iks, Chesnokov Pal Sanych. – М.: NOTA-R, 2003. – 220 s.

11. Kulik V., Holobutska T., Holobutskiy O. Moloda Ukraina: suchasnyi orhanizovanyi molodizhnyi rukh ta neformalna initsiatyva: doslidzhennia / Kulik [ta in.]. – K.: Tsentr doslidzhennia problem hromadianskoho suspilstva, 2000. – 457 s.

12. Keyven Sh. Kommuna Khippi v Kheyte. – Rezhym dostupu: <http://voov.narod.ru/books-way/1/27.htm>

13. Levikova S.I. Gotika kak ona estq, ili o staroj-novoj molodezhnoj subkulqtire // Filosofskie nauki. – 2006. – № 7. – S. 79–92.

14. Levikova S.I. Gotika kak ona est, ili o staroy-novoy molodezhnoy subkulture // Filosofskie nauki. – 2006. – № 8. – S. 91–101.

15. Miuller K. Molodizhni subkultury / Pereklala Sofia Onufriv // Yi. – 2002. – №24. – Rezhym dostupu: <http://www.azh.com.ua/lib/molodizhni-subkultury>

16. Pirozhkov V.F. Zakony prestupnogo mira molodezhi (kriminalnaya subkultura). – Rezhim dostupu: http://www.e-reading.ws/chapter.php/75561/0/Pirozhkov_-_Zakony_prestupnogo_mira_molodezhi.html

17. Radziievskiy V.O. Kryminalna subkultura molodi yak sotsiokulturne yavyshe. – Rezhym

dostupu: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vdakk/2011_3/41.pdf

18. Semenova V.V. Istoki neformalnogo dvizheniya / Neformalnye obedineniya molodezhi vchera, segodnya... A zavtra? – M., 1988. – 67 s.

19. Sliusarevskiy N.M. Subkultura yak ob'iekt doslidzhennia // Sotsiologhiia: teoriia, metody, marketynh. – 2002. – №3. – S.117–127. – Rezhym dostupu: http://www.countries.ru/library/typology/subk_ukr.htm

20. Sokolov M. Subkulturnoe izmerenie sotsialnykh dvizheniy: kognitivnyy podkhod. –

Rezhym dostupu: <http://subculture.narod.ru/texts/book2/sokolov.htm>

21. Stoun S. Khippi ot A do Ya / Per. Tsarev R.Yu. – Krasnoyarsk, 2000. – Rezhym dostupu: <http://hiplib.ru/hippies-from-a-to-z/>

22. Subkultura ili zapiski iz podpolya. – Rezhym dostupu: <http://sub-cult.ru/index.php/chtivo/statji/1556-subkultura-ili-zapiski-iz-podpolja.html>

23. Shchepanska T. Teoriia subkultur / Pereklala Lidiia Lischak // Yi. – 2005. – Chylos 38. – Rezhym dostupu: <http://www.ji.lviv.ua/n38texts/schepanskaja.htm>

V. Kukhar

**History of Study of Concept «Informal Subculture»
as a Subsystem of Subculture**

Abstract

In the latter half of the XXth century a new term «subculture» emerged on a basis of notion «culture». It is widely used in a modern science and characterizes culture of a group or a class which is different from the dominant culture or opposed to it. The formation of various subcultures is historically determined, because in different periods of human being we can trace the emergence and development of special social groups with common interests, ideas etc. The researchers of different spheres of activities in different times tried to explain the subculture phenomenon. Since there were many approaches and interpretations to the definition of the term, it still is not fully defined and further will undergo changes. These changes will be connected not only with the extension of the concept, but also with the development of culture and media space where these subcultures exist and develop. In the study we concluded that in Ukraine the subculture phenomenon is scantily explored and often is analyzed in the strict sense. It is found out that the informal subculture has been studied only in the context of subculture and sometimes these terms were not differentiated by researchers. In the paper the author defined informal subculture as socio-demographic groups of people with specific organization and extension common for the young people who are distinct in non-traditional clothes, hairstyles, slang, tastes in music and manners etc. The hippie, punks, goths, metalheads, emo and others represent the informal subculture. Taking all of this into account, we have chosen as an example such three the most popular informal subculture in Ukraine as the hippies, punks, goths and tried to consider their historiographical basis. The study showed that despite the popularity of these informal subcultures in Ukraine, they are scantily explored. However, informal subcultures have been studied in other countries for a long time and nowadays there are a lot of foreign researches dealing with the hippies, punks and goths. Big material on subcultures and informal subcultures can be found in Internet, but such information has no scientific rationale. Therefore informal subcultures are inherent for Ukraine and warrant further study.